

رابطه دینداری و سرمایه خانوادگی (سرمایه اجتماعی - فرهنگی) با سازگاری اجتماعی (مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه ارومیه)

گلاره آتش‌سیرو^۱، دانشجوی دکتری مدیریت آموزشی، باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد مهاباد، مهاباد، ایران.

افشار کبیری، استادیار دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران.

تاریخ پذیرش: ۹۴/۰۹/۱۹

تاریخ وصول: ۹۴/۰۲/۱۱

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه دینداری و سرمایه خانوادگی (سرمایه اجتماعی - سرمایه فرهنگی) با سازگاری اجتماعی است. روش پژوهش به لحاظ هدف کاربردی، به لحاظ شیوه گردآوری اطلاعات پیمایشی است. برای گردآوری اطلاعات از ابزار پرسشنامه استفاده شده است. جامعه آماری این تحقیق شامل دانشجویان دانشگاه ارومیه بود که ۳۸۰ نفر از دانشجویان دختر و پسر دانشگاه ارومیه انتخاب شد. ابزارهای پژوهش شامل پرسشنامه دینداری براساس مدل گلارک و استارک؛ پرسشنامه شخصیتی کالیفرنیا (بخش سازگاری اجتماعی) و پرسشنامه سرمایه خانوادگی است. استفاده از محاسبه ضریب آلفای کرونباخ، تحلیل عاملی با مولفه‌های اصلی، ضریب همبستگی پیرسون، تحلیل رگرسیون گام به گام و آزمون t مستقل تجزیه و تحلیل شد. نتایج نشان داد که تمامی ابعاد دینداری با سازگاری اجتماعی دانشجویان رابطه مثبت و معنادار دارند (۵۶٪). در حالی که بین ابعاد دینداری و ابعاد سرمایه خانوادگی (سرمایه فرهنگی و اجتماعی) در برخی از ابعاد رابطه معنادار وجود دارد (عاطفی، ۱۸٪) و در دیگر ابعاد رابطه معنادار مشاهده نشد (پیامدی، ۸٪). هم‌چنین رابطه بین سرمایه خانوادگی و سازگاری اجتماعی مثبت و معنادار است. نتایج تحلیل رگرسیون گام به گام نشان داد که متغیرهای اعتقادی و پیامدی از ابعاد دینداری و سرمایه فرهنگی از ابعاد سرمایه خانوادگی می‌توانند سازگاری اجتماعی دانشجویان را به شکل معناداری پیش‌بینی کنند. نتایج آزمون t حاکی از آن است که در این زمینه سازگاری اجتماعی، تفاوت‌های جنسیتی معناداری مشاهده نشده است. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که اعمال و باورهای مذهبی و سرمایه خانوادگی در سازگاری اجتماعی افراد نقش موثری دارد.

واژه‌های کلیدی: سازگاری اجتماعی، دینداری، سرمایه خانوادگی، دانشجویان

مقدمه

امروزه بیش از هر زمان دیگر نیازمند تفکر و اندیشه در باب تأثیرگذاری تقیدات دینی بر تمامی امور انسانی، به ویژه مسائل اجتماعی، عاطفی و روانی هستیم. دین در ابعاد فردی و اجتماعی، از ارزش‌ها و قواعد اجتماعی پشتیبانی می‌کند و جهت دهنده و مظهر قدرت جامعه و انسان، بسترساز ارتباطات انسانی و موجب ثبات، استمرار و همبستگی جامعه است. از سوی دیگر دین باورها و ارزش‌ها را می‌آفریند و هنجارها را شکل می‌دهد، به ارزش‌های ثابت اخلاقی قداست می‌بخشد، زندگی انسان از آن معنی می‌گیرد و راهنمای مؤثری برای هدایت و سعادت انسان در دنیا و آخرت است. دین کارکردهای مختلفی برای جامعه و فرد دارد. دین برای جامعه معنایی از اجتماع و اجماع را به وجود می‌آورد و آن را تحکیم می‌بخشد. رفتارهای ضداجتماعی را منع و راه‌هایی را برای انسجام دوباره متخلفان پیشنهاد می‌کند (تنهایی، ۱۳۹۰).

دین اصل وحدت بخش و زمینه مشترکی را فراهم ساخته و به انسان اجازه می‌دهد تا با فائق آمدن بر تمایلات خودخواهانه‌اش و به خاطر عشق به هموعانشان فراتر از این خودخواهی‌ها عمل کند. دین در واقع سنگ بنای نظم اجتماعی و منبعی برای ارزش‌های اجتماعی است. بر گزینش‌های فردی و بسیاری از زمینه‌های زندگی روزمره تأثیر می‌گذارد و همچنین به عنوان تجلی روح جمعی و عامل همبستگی و یکپارچگی جامعه محسوب می‌شود. امروزه پدیده‌هایی همچون صنعتی شدن، تغییرات در خانواده، شهرنشینی و مهاجرت از روستا، توسعه ابزار و وسایل ارتباط جمعی، آموزش و پرورش گسترده، ارزش‌ها و روابط سنتی را مورد پرسش قرار داده و تغییراتی را در دینداری نسل جدید به وجود آورده‌اند و پژوهشگران ناگزیرند علاوه بر بررسی عوامل مؤثر بر تغییر ارزش‌های دینی جوانان به بررسی پیامدهای این تغییرات و ارائه راهکارهایی برای غلبه بر آن از سوی دیگر پردازند (صالحی امیری، ۱۳۸۷).

دین مجموعه سازمان یافته‌ای از باورها شامل ارزش‌های اخلاقی، رسومات، مشارکت در جامعه دینی برای اعتقاد راسخ‌تر به خدا یا قدرتی برتر است. باورهای مذهبی شیوه مؤثری برای مقابله با مصائب، تجارب دردناک و نشانه‌های بیماری است. همچنین در زمان مشکلات و ناراحتی‌ها بر چگونگی روابط انسانی اثر می‌گذارد. باورهای مذهبی اعضای خانواده، می‌تواند بر شیوه ارتباط آنها با یکدیگر و حفظ جایگاه و مرزهایی که بین اعضای خانواده وجود دارد تأثیر زیادی داشته باشد. اغلب پژوهشگران بر این باورند که وجود عقاید مذهبی تأثیر به‌سزایی در استحکام خانواده دارد. ایمان به خدا موجب می‌شود که نگرش فرد به کل هستی هدفدار باشد. ایمان نداشتن به خدا موجب می‌شود که فرد انسجام و آرامش نداشته باشد. همین امر موجب ضعف و منشأ اختلاف‌های بسیاری در زندگی خانوادگی می‌شود (منجری و همکاران، ۱۳۹۱). از سوی دیگر خانواده از لحاظ تربیتی و اجتماعی دارای اهمیت و جایگاه ویژه‌ای است. افراد از خانواده گام به عرصه هستی می‌نهند و جامعه از تشکیل افراد هستی‌قوام می‌یابد. از آنجایی که نهاد خانواده، مولد نیروی انسانی و معبر سایر نهادهای اجتماعی است، از ارکان و نهادهای اصلی هر جامعه به‌شمار می‌رود. بهنجاری و نابهنجاری جامعه، در گرو شرایط عمومی خانواده‌ها است. هیچ‌یک از آسیب‌های اجتماعی فارغ از تأثیر خانواده پدید نمی‌آید. خانواده اولین پایه‌گذار شخصیت، ارزش‌ها و معیارهای فکری است که نقش مهمی در تعیین سرنوشت و سبک و خط‌مشی آینده فرد دارد. اخلاق و سلامت اجتماعی فرد تا حد بسیاری در گرو آن است. واکنش کودک به محیط خود بالطبع تحت تأثیر موازین اجتماعی و فرهنگی خانواده‌ای است که در میان آنها بزرگ شده است (شعاری نژاد، ۱۳۶۴).

امروزه جوانان ایرانی از سویی تحت تأثیر فرهنگ دینی جامعه خود هستند، فرهنگی که مورد احترام خانواده‌ها و اجتماعات محلی است، و از سوی دیگر متأثر از نهاد خانواده، نهادهای آموزشی، رسانه‌های جمعی (داخلی و خارجی) و

عناصر ساختی دنیای مدرن هستند (سراج زاده، ۱۳۸۵). بررسی تغییرات ایجاد شده در میزان و نوع دینداری و نقش خانواده‌ها در تربیت اجتماعی و سازگاری جوانان می‌تواند موفقیت‌ها و کاستی‌های برنامه‌های اجرا شده در حوزه اجتماعی شدن و انتقال فرهنگ از سوی کارگزاران اجتماعی را به ما نشان دهد. با وجود تغییرات گسترده در حوزه فناوری اطلاعاتی و ارتباطی، به واسطه دین و خانواده می‌توان کنترل اجتماعی یا به قول دورکیم، انسجام و وحدت اجتماعی را تقویت کرد. بی‌تردید جامعه در شکل‌دهی به تصورات دینی اعضای خود نقش کلیدی ایفا می‌کند و این افراد جامعه هستند که القانات جامعه را می‌پذیرند و به آن شکل مطلوب خود را می‌دهند (جلالی مقدم، ۱۳۸۶). دانشجویان نیز به دلیل احراز موقعیت خاص اجتماعی، از مقبولیت خوبی برخوردارند و می‌توانند نقش الگو را ایفا کنند؛ بنابراین، تربیت آنان به معنای صحیح کلمه برای جامعه، حائز اهمیت است. محیط متفاوت و برجسته دانشگاه، زمینه‌ساز قابلیت‌ها و توانایی‌های فراوانی است که دانشجویان را در معرض آراء، افکار و عقاید جدیدی قرار می‌دهد اما دانشجویان در مقابل این همه تازگی، پذیرنده محض نیستند. رفتار آنها همواره متأثر از الگوهای رفتاری است که ناشی از کنش متقابل با الگوها و مدل‌های رفتاری و فعالیت‌های مذهبی آنهاست که در خانواده، مدرسه و اجتماع اخذ کرده‌اند. الگوخواهی، الگویابی، نوگرایی، تنوع‌طلبی و نوفهمی از صفات دانشجویان است که گاه متوجه مبانی ارزشی و باورهای دینی شده، ذهن جستجوگر آنها را به دنبال زلال ناب حقایق سوق می‌دهد. از این رو همیشه نوعی علاقه به نقد و انتقاد و گفتگوهای آزاد و شفاف و هم‌اندیشی فعال در این قشر وجود دارد و امواج متلاطم احساسات و بینش‌های آنان را جهت می‌دهد (حسین پور، ۱۳۸۴).

مبانی نظری

اجتماعی شدن فرایند دو جانبه ارتباطی میان فرد و جامعه است. به همین دلیل جریانی پیچیده به شمار می‌آید که ابعاد و جوانب گوناگونی دارد. کسب مهارت‌های اجتماعی، چگونگی برقراری ارتباط با سایر افراد و سازگاری اجتماعی، از جمله این ابعاد هستند. سازگاری فرایندی است در حال رشد و پویا که شامل توازن بین آنچه افراد می‌خواهند و آنچه جامعه‌شان می‌پذیرد است. هر یک از ما به محیط و تغییراتی که در آن روی می‌دهد پاسخ می‌دهیم. از این رو، سازگاری و هماهنگ شدن با خود و محیط پیرامون برای هر موجود زنده ضرورتی حیاتی است و تلاش روزمره آدمیان بر محور همین سازگاری دور می‌زند. هر انسانی آگاهانه یا ناخودآگاه می‌کوشد تا نیازهای متنوع و گاه متعارض خود را در محیط زندگی برآورده کند، سازگاری او لاجرم سازگاری اجتماعی است (والی پور، ۱۳۶۰).

از آنجایی که سازگاری اجتماعی مفهوم عام و گسترده‌ای است، تعریفی وجود ندارد که مورد اتفاق نظر بیشتر محققان باشد. اما از عمده‌ترین تعاریف سازگاری اجتماعی می‌توان به تعاریف زیر اشاره کرد: سازگاری اجتماعی را مترادف با مهارت اجتماعی می‌دانند؛ مهارت اجتماعی عبارت است از توانایی ایجاد ارتباط متقابل با دیگران در زمینه اجتماعی خاص، به طریق خاص که در عرف جامعه قابل قبول و ارزشمند باشد. این مهارت‌ها باید دارای بهره‌ای دو جانبه باشد. به عبارتی درعین حال که برای شخص مفید است برای دیگران نیز سودمند باشد. در واقع سازگاری و مهارت اجتماعی را فرایندی می‌دانند که افراد را قادر می‌سازد تا رفتار دیگران را درک و پیش‌بینی کنند، رفتار خود را کنترل کنند و تعاملات اجتماعی خود را تنظیم کنند (تیلور، لتیا و دیوید، ۲۰۰۲؛ اسلاموسکی و دان، ۱۹۹۶).

1. Taylor, Lettia & David
2. Slomoski & Dunn

عوامل مختلفی در سازگاری شخصی و اجتماعی افراد نقش دارند که نظریه‌ها و دیدگاه‌های مختلف تربیتی، روان‌شناختی و جامعه‌شناختی بر آنها تأکید کرده‌اند. به طور کلی می‌توان چهار عامل پزشکی، تربیتی، ارثی - ژنتیکی و محیطی - اجتماعی را در بروز سازگاری افراد معرفی کرد (عسگری، ۱۳۸۱).

هر چند برای شناسایی عوامل مرتبط با سازگاری اجتماعی تلاش‌های نظری و تجربی زیادی صورت گرفته است اما این تلاش‌ها کمتر متوجه شناسایی نقش نظام باورها و ارزش‌ها در سازگاری شخصی و اجتماعی در اقصای خاص جامعه و به ویژه دانشجویان بوده است. این در حالی است که ناسازگاری در محیط‌های تحصیلی به ویژه دانشجویانی که در سازگاری با دانشگاه مشکل داشته باشند نه تنها موجب می‌شود که با مشکلات مختلفی مانند افت تحصیلی و پیشرفت پایین، ترک تحصیل، افسردگی، اضطراب، انزواجویی، سوء مصرف مواد و درگیری با قانون دست به گریبان باشند (چیکرینگ و شلوسبرگ^۱، ۱۹۹۵؛ کیاروچی و اسکات^۲، ۲۰۰۶) بلکه موجب دگرگونی روحیه آنان می‌شود و نوعی نگرانی، ناپایداری هیجانی و حتی گاه پاره‌ای مشکلات عصبی - روانی را برای آنها ایجاد می‌کند و سازگاری روان‌شناختی و اجتماعی آنها را شدیداً به مخاطره می‌اندازد (روشن، ۱۳۶۹؛ قهاری، ۱۳۷۵).

در زمینه نقش عوامل خانوادگی به ویژه ساختار خانوادگی و چگونگی ارتباط اعضای خانواده در سازگاری اجتماعی تحقیقات زیادی اجرا شده است. برونستین و همکاران (۱۹۹۳) در مطالعه‌ای حمایت والدین از بیان عواطف توسط کودکان خود را در ارتباط با سازگاری اجتماعی، سازگاری روان‌شناختی و عملکرد تحصیلی آنان بررسی کردند. آنان دریافتند که حالات عاطفی مثبت درون خانواده از سوی والدین مانند سدی در برابر ابتلا به مشکلات روان‌شناختی، سازگاری و افت تحصیلی عمل می‌کرد.

کلاک و کلاک (۱۹۹۵، به نقل از هولین ۱۹۹۶) دریافتند که چنانچه کودک در منزل از نظر عاطفی تامین نشود و با والدین ارتباط مثبت عاطفی نداشته باشد، احتمال بروز نابهنجاری و ناسازگاری‌های شخصی و اجتماعی در دوره نوجوانی و جوانی در او افزایش خواهد یافت.

از طرفی نتایج پژوهش‌های داخلی و خارجی حاکی از آن است که باورهای دینی از جمله عوامل پیش‌بینی‌کننده و مرتبط با سازگاری اجتماعی دانشجویان است.

توماس (۱۹۹۸) مدل علی را ارائه کرده است که نشان می‌دهد اعمال و باورهای مذهبی، روابط خانوادگی موزون و هماهنگ را تسهیل می‌کند، رضایت‌مندی مرتبط با خانواده را افزایش می‌دهد و سازگاری و سلامت شخصی و اجتماعی را افزایش می‌دهد.

نتایج پژوهش شلودرمن و همکاران (۲۰۰۱) در مورد ۴۴۳ دانشجوی دختر و پسر بیانگر آن است که بین تعهد دینی، دینداری درونی و اعمال مذهبی با سازگاری روان‌شناختی و اجتماعی دانشجویان رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد، به طوری که دینداری درونی و تعهد دینی از جمله بهترین پیش‌بینی‌کننده‌های سازگاری اجتماعی در این دانشجویان هستند.

ریچاردز (۱۹۹۱) در پژوهشی با عنوان اعتقادات دینی و مذهبی در دانشجویان دانشگاه و رابطه آن با سازگاری هیجانی، اجتماعی و سلامت روان‌شناختی آنان دریافت که بین دینداری درونی با سازگاری هیجانی و اجتماعی و سلامت روان‌شناختی این دانشجویان رابطه‌ای مثبت و معنادار وجود داشت. به این معنا که افراد دارای جهت‌گیری مذهبی درونی،

1. Chikering & Schlossberg

2. Chiarrochi & Scotte

افسردگی، اضطراب، شرمندگی و احساس گناه پایین و بهزیستی و سلامت روانی بالا و نگرش‌های فرااجتماعی و سازگاری خوبی دارند.

دوناهو و بنسون (۲۰۱۰) با مروری بر ادبیات پژوهش دریافتند که دینداری به نحو مثبتی با رفتارها و ارزش‌های فرا اجتماعی نوجوانان و جوانان رابطه مثبت دارد. این امر به طور بالقوه‌ای از درگیر شدن نوجوانان در رفتارهای منفی و سازش نایافته‌ای چون بزهکاری، مصرف مواد و الکل و برقراری روابط نامشروع جنسی پیشگیری می‌کند و از این طریق سازگاری اجتماعی آنان را تسهیل می‌کند.

وایوگن و روش (۲۰۰۳)، به مطالعه ۱۸۲ نفر از دانشجویان متعلق به جایگاه اجتماعی - اقتصادی پایین پرداختند و مشاهده کردند مقابله‌های مذهبی با سازگاری شخصی و اجتماعی رابطه مثبت و معناداری دارد.

گودرزی (۱۳۸۲) با بررسی رابطه گرایش به دینداری و ویژگی‌های فردی - اجتماعی نوجوانان دبیرستانی دریافت که بین دینداری و پرخاشگری این دانش‌آموزان رابطه منفی و معناداری وجود داشت. به عبارت دیگر دانش‌آموزانی که نمره‌های بالاتری را در اندازه‌های دینداری دریافت کردند، پرخاشگری کمتر و سازگاری اجتماعی بالاتری را نسبت به دانش‌آموزانی که نمره‌های پایینی در اندازه‌های دینداری دریافت کردند، نشان دادند.

سهرابیان (۱۳۷۹)، در بررسی تأثیر نگرش مذهبی بر سازگاری فردی اجتماعی دانش‌آموزان نشان داد که بین اعتقادات مذهبی و سازگاری فردی اجتماعی دانش‌آموزان رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. نتایج بررسی لوئینگ (۱۹۹۷)، بیانگر این است که در سازگاری اجتماعی و کل تفاوت بین دو جنس نمونه مورد نظر معنادار نیست. آخوندی (۱۳۷۶)، در بررسی مطرح می‌کند که نمره‌های سازگاری اجتماعی دختران و پسران به هم نزدیک است و تفاوت بین آنها معنادار نیست. هم چنین نتایج بررسی افشار نیاکان (۱۳۸۱)، نشان می‌دهد که بین دانش‌آموزان دختر و پسر از لحاظ سازگاری اجتماعی و سازگاری کل تفاوت معنی‌دار نیست ولی از نظر سازگاری عاطفی و هیجانی بین آنها تفاوت معنی‌دار است.

خدایاری‌فرد و پرند (۱۳۸۵)، در مطالعه‌ای به بررسی اثربخشی خانواده درمانی مبتنی بر رویکرد شناختی - رفتاری در درمان هراس اجتماعی نوجوانان پرداختند. نتایج این پژوهش، بیانگر نقش خانواده در ایجاد، تداوم و در نتیجه، درمان هراس اجتماعی است. همچنین در نتیجه خانواده‌درمانی مبتنی بر رویکرد شناختی رفتاری، عملکرد خانواده و فرزندان افزایش یافته است. نتایج نشان‌دهنده کارایی خانواده درمانی مبتنی بر رویکرد شناختی - رفتاری است.

رجبی و همکاران (۱۳۸۷)، به بررسی عملکرد خانواده و جو روانی - اجتماعی کلاس با ناسازگاری دانش‌آموزان دبیرستانی شهرستان ملایر پرداختند. یافته‌ها نشان داد که عملکرد خانواده و جو روانی - اجتماعی کلاس با ناسازگاری دانش‌آموزان رابطه منفی معنی‌داری دارد. در نتایج پژوهشی آمده است که سبک رفتاری مستبدانه با بروز افسردگی، اضطراب، نداشتن کفایت اجتماعی، پیشرفت تحصیلی ضعیف، رفتارهای بزهکارانه، مصرف مواد مخدر و اختلال سلوک رابطه دارد.

فقیهی و رفیعی‌مقدم (۱۳۸۸)، در پژوهشی به بررسی میزان اثربخشی آموزش‌های روان‌شناختی مبتنی بر روایات اسلامی در رضایت زناشویی زوجین پرداختند. نتایج این پژوهش نشان داد که آموزش‌های روان‌شناختی، مبتنی بر روایات اسلامی در بهبود روابط همسران و در نتیجه، رضایت‌مندی زناشویی آنها مؤثر بوده است.

توان و همکاران (۱۳۸۸)، در پژوهشی به بررسی رابطه نگرش دینی و سلامت روانی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اراک پرداختند. نتایج این پژوهش نشان داد که بین نگرش دینی و سلامت روانی رابطه مثبت معنی‌دار وجود دارد.

ریاحی و همکاران (۱۳۸۸)، به بررسی اثرات دینداری و جهت گیری دینی بر سلامت روان دانشجویان دانشگاه مازندران پرداختند. نتایج این پژوهش نشان داد که جهت گیری دینی درونی (به شکل مستقیم و معنادار)، و جهت گیری دینی بیرونی و میزان دینداری (به شکل غیرمستقیم با تأثیر بر حمایت اجتماعی و خوش بینی) بر میزان سلامت روان دانشجویان تأثیر داشته است.

حاتمی و همکاران (۱۳۸۸)، در پژوهشی به بررسی تأثیر میزان دینداری بر رضایت از زندگی زناشویی پرداختند. نتایج این پژوهش نشان می دهد که بین ابعاد و اشکال مختلف دینداری و رضایت از زندگی رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد. عبادی و همکاران (۱۳۸۹)، نیز در پژوهشی به بررسی اثربخشی آموزش مثبت نگری با تأکید بر آیات قرآن بر افزایش امید به زندگی زنان مطلقه شهر اهواز پرداختند. یافته های حاصل از این پژوهش، بیانگر این است که مثبت نگری با تأکید بر آیات قرآن کریم بر افزایش امید به زندگی زنان مطلقه شهر اهواز مؤثر بوده است.

عادل و همکاران (۱۳۸۹)، در پژوهشی اثربخشی آموزش شناختی با رویکرد اسلامی بر رضایت مندی زندگانی دانشجویان پرداختند. نتایج این پژوهش نشان داد که آموزش شناختی با رویکرد اسلامی بر رضایت از زندگی دانشجویان در مرحله پس آزمون مؤثر بود.

اسحاقی و همکاران (۱۳۸۹)، در پژوهشی به بررسی تأثیر آموزش مبتنی بر آموزه های دینی، بر فعالیت بدنی سالمندان پرداختند. نتایج این پژوهش نشان داد که آموزش مبتنی بر آموزه های محتوای دینی، در مقایسه با آموزش رایج یا بدون محتوای دینی تفاوت معنی داری در سطح فعالیت بدنی سالمندان نداشت.

منجزی و همکاران (۱۳۹۰)، به بررسی اثر ارتباط اسلامی و نگرش مذهبی بر بهبود رضایت زناشویی پرداختند. نتایج بیانگر این است که ارتباط اسلامی و نگرش های مذهبی بر رضایت زناشویی زوج ها در پس آزمون و پیگیری مؤثر بوده است.

حمید و همکاران (۱۳۹۰)، در پژوهشی به بررسی اثربخشی رفتار مذهب محور بر افسردگی زنان مطلقه پرداختند. نتایج این پژوهش حاکی از این است که درمان شناختی رفتاری مذهب محور موجب کاهش افسردگی در زنان مطلقه شده است.

از این رو هدف پژوهش حاضر نخست بررسی رابطه مولفه های دینداری (اعتقادی، عاطفی، پیامدی و مناسکی) و سرمایه خانوادگی با سازگاری اجتماعی و سپس مطالعه این دو متغیر در دانشجویان است. تعیین رابطه عوامل خانوادگی و دینداری با سازگاری اجتماعی می تواند از دو جهت هدفی ارزشمند باشد: ۱) کارکرد کنترل اجتماعی، به این معنا که دینداری و اعمال مذهبی رفتارهای ضداجتماعی را کاهش می دهد و ۲) کارکرد تسهیل اجتماعی به این معنا که مذهب و دینداری روابط اجتماعی رضایت بخش را ترویج داده و تسهیل می کند (توماس و کارور، ۱۹۹۰).

لذا به منظور بررسی رابطه مؤلفه های خانوادگی و دینداری با سازگاری اجتماعی سؤال های تحقیق عبارتند از:

- ۱) آیا بین مؤلفه های دینداری و سازگاری اجتماعی دانشجویان رابطه وجود دارد؟
- ۲) آیا بین مؤلفه های دینداری و سرمایه خانوادگی دانشجویان رابطه وجود دارد؟
- ۳) آیا بین سرمایه خانوادگی و سازگاری اجتماعی دانشجویان رابطه وجود دارد؟
- ۴) سهم هریک از مولفه های دینداری و سرمایه خانوادگی در پیش بینی سازگاری دانشجویان چقدر است؟
- ۵) آیا بین دانشجویان دختر و پسر از نظر میزان سازگاری اجتماعی تفاوت معنی داری وجود دارد؟

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نوع طرح‌های توصیفی - همبستگی و از نوع پیش‌بین (رگرسیون) است. در این نوع تحقیق رابطه میان متغیرها براساس هدف تحقیق تحلیل می‌شود (سرمد، بازرگان و حجازی، ۱۳۹۲).

جامعه و نمونه آماری: جامعه آماری این پژوهش را همه دانشجویان شاغل به تحصیل در مقطع کارشناسی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه ارومیه تشکیل دادند که تعداد کل دانشجویان برابر با ۳۶۵۰ نفر است که با توجه به میزان برآورد حجم آماری براساس فرمول کوکرانروش پژوهش که توصیفی از نوع همبستگی است، از میان آنان ۳۸۰ نفر براساس روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شده‌اند.

ابزار گردآوری داده‌ها و روایی و پایایی آنها:

الف) پرسشنامه شخصیتی کالیفرنیا: این آزمون نیم‌رخ سازگاری فردی و اجتماعی فرد را اندازه‌گیری می‌کند که ثورپ، کلارک و تیگز در سال ۱۹۹۳ (خدایاری فرد و همکاران، ۱۳۸۱) برای اولین بار منتشر کردند. این آزمون دارای دو آزمون عمده سازگاری خویشتن و سازگاری اجتماعی است. در این پژوهش فقط بخش "سازگاری اجتماعی" استفاده شده است. این بخش از آزمون دارای شش مقیاس است که عبارتند از: قالب‌های اجتماعی، مهارت‌های اجتماعی، گرایش ضد اجتماعی، روابط خانوادگی، روابط مدرسه و روابط اجتماعی. کل آزمون دارای ۹۱ سؤال بوده که همسانی درونی شش خرده مقیاس آن با استفاده از محاسبه ضریب آلفای کرونباخ برابر با ۹۵ درصد گزارش شده است و به صورت بلی و خیر نمره‌گذاری می‌شود. در سال ۱۳۸۶ این آزمون را خدایاری فرد و همکاران برای دانشجویان شاهد و غیرشاهد هنجاریابی کردند. روایی سازگاری اجتماعی با استفاده از روش تحلیل عاملی با مولفه‌های اصلی بررسی شد. نتایج این تحلیل عاملی نشان دهنده وجود شش عامل است که در مجموع ۶۸ درصد از واریانس کل آزمون را تبیین می‌کند. عامل قالب‌های اجتماعی ۴۴/۶ درصد، مهارت‌های اجتماعی ۶۳/۵ درصد، گرایش‌های ضد اجتماعی ۵/۷۵ درصد، روابط خانوادگی ۵/۳ درصد، روابط آموزشی ۴ درصد و روابط اجتماعی ۲٪ از واریانس کل آزمون را تبیین کرده‌اند. پایایی آن با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برای کل آزمون ۹۸ درصد به دست آمده است که نشان دهنده همسانی درونی مناسب این آزمون است. در پژوهش حاضر از مجموع ۹۱ سؤال؛ ۳۰ سؤال مرتبط انتخاب شد که سازگاری اجتماعی را می‌سنجید و بقیه سؤال‌های غیر مرتبط حذف شدند. ضریب قابلیت اعتماد با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۶۹/۰ برای این پرسشنامه به دست آمده است.

ب) پرسش نامه دینداری براساس مدل گلارک و استارک: این پرسش نامه را گلاک و استارک برای سنجیدن نگرش‌ها و باورهای دینی و دینداری ساختند (گلاک و استارک، ۱۹۶۵). برای استاندارد کردن در کشورهای مختلف اروپا، آمریکا، آفریقا و آسیا و بر روی پیروان ادیان مسیحیت، یهودیت و اسلام اجرا شده (طالبان، ۱۳۷۷) و با دین اسلام هم انطباق یافته است (سراج زاده، ۱۳۷۴).

پرسشنامه حاضر یک سنجه پنج بعدی است که شامل ابعاد پنجگانه اعتقادی، عاطفی، پیامدی، مناسکی و فکری به سنجش دینداری می‌پردازد. مقیاس اندازه‌گیری مورد استفاده در این سنجش، لیکرت است که هر گویه پنج درجه ارزشی «کاملاً موافق، موافق، بینابین، مخالف و کاملاً مخالف» را در بر می‌گیرد و ارزش‌های هر گویه بین ۴- تا ۰ متغیر است. حاصل جمع عددی ارزش هر یک از گویه‌ها در کل نمره آزمون را نشان می‌دهد که بین ۰-۱۰۴ نوسان دارد. در تعیین میزان دینداری سه طبقه فرض می‌شود که نمرات ۲۵ درصد بالا و پایین، میزان دینداری قوی و ضعیف را نشان می‌دهد و ۵۰

درصد نمرات بین دو کرانه نشانگر دینداری متوسط است. لذا نمره های ۲۶-۰ بیانگر دینداری ضعیف، نمرات ۷۸-۲۶ بیانگر دینداری متوسط و اندازه های ۱۰۴-۷۸ مبین دینداری بالا است. میزان اعتبار این پرسشنامه در مطالعات مختلف بر روی نمونه های متفاوت تعیین شده که حاکی از اعتبار بالای آن در ابعاد مختلف است. در آخرین اجرای این آزمون بر روی دانشجویان آلفای کلی پرسش نامه ۰/۸۳ بوده است. در پژوهش حاضر برای بررسی ضریب قابلیت اعتماد از روش آلفای کرونباخ استفاده شد که مقادیر ۷۲/۰ برای بعد عاطفی، ۷۳/۰ برای اعتقادی، ۸۱/۰ برای بعد مناسکی و ۸۴/۰ برای بعد پیامدی به دست آمد.

ج) پرسش نامه سرمایه خانوادگی: به دلیل نبود پرسش نامه مدون در زمینه سرمایه خانوادگی، به منظور سنجش میزان تأثیر عوامل خانوادگی بر سازگاری اجتماعی دانشجویان پرسش نامه ای برای رسیدن به این مقصود تهیه گردید. ابتدا با مطالعه ای همه جانبه در منابع مربوطه و راهنمایی ها و پیشنهادهای استادان و مهم تر از همه با در نظر گرفتن جنبه های فرهنگی ایران حدود ۵۰ سوال تدوین شد و سؤال ها بر اساس طیف لیکرت ۵ درجه ای (همیشه (۵) و هرگز (۱)) نمره گذاری شدند پس از تحلیل اولیه سوال ها در سه مرحله حذف و اصلاح شدند: ۱. مرحله روایی محتوایی: در این مرحله از ۱۰ نفر از اساتید و صاحب نظران در این زمینه نظر خواهی شد و براساس نظر ۸۰ درصد از آنها، ۱۹ سوال حذف شد. ۲. مرحله روایی سازه: در این مرحله تحلیل عاملی به روش مولفه های اصلی و چرخش از نوع واریماکس صورت گرفت و ۱۳ سوال که بار عاملی کمتر از ۳۵/۰ داشتند حذف شدند (کلاین، ۲۰۱۱). ۳. پس از تحلیل عاملی برای هر بعد براساس پیشینه نام گذاری مناسب صورت گرفت، به این صورت که عامل اول به عنوان سرمایه فرهنگی و عامل دوم به صورت سرمایه اجتماعی تعریف شدند. هم چنین در مرحله پایایی سنجی نیز پنج سوال که با حذف آنها همسانی درونی افزایش می یافت حذف شدند. در نهایت ۱۳ سوال برای تحلیل باقی ماند، که در این پژوهش مقادیر آلفای کرونباخ برای بررسی پایایی آزمون برای عامل اول ۷۵/۰ و برای عامل دوم ۷۱/۰ به دست آمد و برای کل آزمون ۷۷/۰ گزارش شد. در جدول ۱ نتایج تحلیل عاملی با چرخش واریماکس و بارهای عاملی گزارش شده است.

جدول ۱: نتایج تحلیل عاملی با چرخش واریماکس و بارهای عاملی برای ۱۳ سوال سرمایه خانوادگی

عامل ۱ (سرمایه فرهنگی)		عامل ۲ (سرمایه اجتماعی)	
سوال ها	بار عاملی	سوال ها	بار عاملی
۱	۰/۶۳	۸	۰/۶۴
۲	۰/۷۰	۹	۰/۴۹
۳	۰/۶۲	۱۰	۰/۵۸
۴	۰/۶۲	۱۱	۰/۷۷
۵	۰/۶۷	۱۲	۰/۷۵
۶	۰/۶۵	۱۳	۰/۴۸
۷	۰/۴۴		

پاییز ۱۳۹۴ رابطه دینداری و سرمایه خانوادگی (سرمایه اجتماعی - فرهنگی) با سازگاری اجتماعی (مطالعه موردی ...

نتایج جدول ۱ نشان می‌دهد که مقادیر بارهای عاملی ۱۳ سوال باقی مانده بالاتر از ۳۵/۰ بوده و برای تحلیل مناسب هستند. در ادامه در جدول ۲ مقادیر ارزش ویژه و درصد واریانس تبیین شده برای هر عامل و نیز مقادیر شاخص KMO و بار تلت گزارش شده است.

جدول ۲: مقادیر ارزش ویژه و درصد واریانس تبیین شده برای هر عامل و مقادیر شاخص های KMO و بار تلت

آماره	عامل ۱ (سرمایه فرهنگی)	عامل ۲ (سرمایه اجتماعی)
ارزش ویژه	۳/۶۱	۱/۸۴
درصد واریانس تبیین شده	۲۷/۷۷	۱۴/۱۷
درصد تراکمی واریانس	۲۷/۷۷	۴۱/۹۴
شاخص KMO	۰/۷۹	
بار تلت	۱۰۸۸/۲۴	
سطح معنی داری	۰/۰۰۱	

نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد، که عامل ۱ با ارزش ویژه ۶۱/۳ و عامل دوم با ارزش ویژه ۸۴/۱ بزرگ‌تر از یک هستند که نشان از تأیید عامل‌ها دارد، همچنین شاخص KMO با مقدار بالاتر از ۷۰/۰ و نیز معنی‌داری آماره بار تلت نشان از کفایت داده‌ها برای تحلیل‌های استنباطی را دارد. جدول ۲ همچنین نشان می‌دهد که عامل اول قادر به پیش‌بینی ۷۷/۲۷ درصد از متغیر سرمایه خانوادگی و عامل دوم نیز قادر به پیش‌بینی ۱۷/۱۴ درصد از واریانس این متغیر است.

بحث و یافته‌ها

در جدول ۳ نتایج یافته‌های مربوط به شاخص‌های جمعیت‌شناسی آزمودنی‌ها و در جدول ۴ شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش گزارش شده است.

جدول ۳: شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش (n=۳۸۰)

متغیرها	میانگین	انحراف استاندارد	چولگی	کشیدگی
سازگاری	۳۳/۷۶	۹/۴۳	-۰/۴۷	-۱/۱۰
بعد اعتقادی	۲۷/۸۲	۴/۲۷	-۰/۵۷	۱/۸۸
بعد عاطفی	۲۶/۱۴	۵/۲۰	۱/۰۳	۱/۰۹
بعد پیامدی	۲۲/۱۸	۵/۱۰	۱/۲۱	-۱/۰۲
بعد مناسکی	۲۲/۸۹	۷/۰۶	-۰/۰۱	-۰/۳۲
سرمایه فرهنگی	۳۰/۵۶	۴/۰۹	-۰/۷۰	۱/۴۸
سرمایه اجتماعی	۲۲/۸۷	۴/۹۶	۰/۹۷	۱/۰۷

شاخص های میانگین و انحراف استاندارد در جدول ۳ نشان از پراکندگی مناسب داده ها و شاخص های چولگی و کشیدگی (مابین $\pm 96/1$) نشان از توزیع نرمال داده ها دارد.

جدول ۴: شاخص های جمعیت شناختی نمونه تحقیق (n=۳۸۰)

متغیر	مقوله	فراوانی	درصد
جنسیت	پسر	۱۸۵	۴۸/۷
	دختر	۱۹۵	۵۱/۳
سن	۱۵ تا ۲۰	۱۶۸	۴۴/۲
	۲۱ تا ۲۵	۱۹۵	۵۱/۳
	۲۶ به بالا	۱۷	۴/۵
درآمد خانواده	۱۰۰ تا ۵۰۰ هزار تومان	۶۴	۱۶/۸
	۵۰۱ تا ۱ میلیون	۱۴۱	۳۷/۱
	۱ میلیون تا ۱ و ۵۰۰ میلیون	۱۳۷	۳۶/۱
	۱ و ۵۰۰ میلیون به بالا	۳۸	۱۰/۰
تعداد فرزندان	۱	۴۷	۱۲/۴
	۲	۷۳	۱۹/۲
	۳	۱۴۹	۳۹/۲
	۴	۱۱۱	۲۹/۲
تحصیلات پدر	دیپلم و کمتر	۳۰۹	۸۱/۳
	فوق دیپلم و لیسانس	۵۹	۱۵/۵
	لیسانس به بالا	۱۲	۳/۲
تحصیلات مادر	دیپلم و کمتر	۳۵۰	۹۲/۱
	فوق دیپلم و لیسانس	۲۴	۶/۳
	لیسانس به بالا	۶	۱/۶

سوال ۱: آیا بین مولفه های دینداری و سازگاری دانشجویان رابطه وجود دارد؟
برای پاسخ گویی به این سوال از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شد که نتایج آن در جدول ۵ گزارش شده است.

جدول ۵: ماتریس همبستگی بین ابعاد دینداری و سازگاری در بین دانشجویان

شماره	متغیر	۱	۲	۳	۴	۵
۱	اعتقادی	۱				
۲	عاطفی	۰/۵۶**	۱			
۳	پیامدی	۰/۲۳**	۰/۳۰**	۱		
۴	مناسکی	۰/۵۴**	۰/۴۲**	۰/۲۸**	۱	
۵	سازگاری	۰/۲۴**	۰/۲۱**	۰/۱۸**	۰/۰۸	۱

**p<0.01

نتایج جدول ۵ نشان می‌دهد بین تمامی ابعاد دینداری و سازگاری در سطح ۰/۰۱ و مثبت رابطه معنی‌دار وجود دارد. از نظر شدت بیشترین رابطه بین بعد عاطفی دینداری و سازگاری می‌باشد که با ضریب ۰/۵۶ و در سطح ۰/۰۱ معنی‌دار است. از این رو در پاسخ به سوال ۱ می‌توان گفت که تمامی ابعاد دینداری با سازگاری در بین دانشجویان رابطه معنی‌دار مثبتی دارند.

سؤال ۲: آیا بین مولفه‌های دینداری و سرمایه خانوادگی دانشجویان رابطه وجود دارد؟
برای پاسخ گویی به این سؤال از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شد که نتایج آن در جدول ۶ گزارش شده است.

جدول ۶: ماتریس همبستگی بین ابعاد دینداری و سرمایه خانوادگی در بین دانشجویان

شماره	متغیر	۱	۲	۳	۴	۵	۶
۱	اعتقادی	۱					
۲	عاطفی	۰/۵۶**	۱				
۳	پیامدی	۰/۲۳**	۰/۳۰**	۱			
۴	مناسکی	۰/۵۴**	۰/۴۲**	۰/۲۷**	۱		
۵	سرمایه فرهنگی	۰/۰۹	۰/۱۸**	۰/۱۷**	۰/۰۸	۱	
۶	سرمایه اجتماعی	۰/۱۲*	۰/۱۹**	۰/۰۸	۰/۲۵**	۰/۲۷**	۱

**p<0.01, *p<0.05

نتایج جدول ۶ نشان می‌دهد که بین سرمایه فرهنگی با بعد عاطفی (۱۸/۰) و با بعد پیامدی (۱۷/۰) به صورت مثبت در سطح ۰/۰۱ رابطه معنی‌داری وجود دارد، در حالی که بین سرمایه فرهنگی و بعد اعتقادی (۰۹/۰) و بعد مناسکی (۰۸/۰) رابطه‌ی معنی‌داری وجود ندارد. همچنین بین سرمایه اجتماعی و بعد اعتقادی (۱۲/۰) در سطح ۰/۰۵ و بین سرمایه اجتماعی و بعد عاطفی (۱۹/۰) و بعد مناسکی (۲۵/۰) در سطح ۰/۰۱ رابطه مثبت معنی‌داری وجود دارد. در حالی که رابطه بین سرمایه اجتماعی و بعد پیامدی معنی‌دار نیست. در این صورت در پاسخ گویی به سوال ۲ می‌توان گفت که بین دینداری و

سرمایه خانوادگی در برخی از ابعاد رابطه معنی داری وجود دارد.

سؤال ۳: آیا بین سرمایه خانوادگی و سازگاری دانشجویان رابطه وجود دارد؟
برای پاسخ گویی به این سوال از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شد که نتایج آن در جدول ۷ گزارش شده است.

جدول ۷: ماتریس همبستگی بین سازگاری و سرمایه خانوادگی در بین دانشجویان

شماره	متغیر	۱	۲	۳
۱	سرمایه فرهنگی	۱		
۲	سرمایه اجتماعی	۰/۲۷**	۱	
۳	سازگاری	۰/۱۶**	۰/۱۱*	۱

**p<0.01, *p<0.05

نتایج جدول ۷ نشان می دهد بین سازگاری و سرمایه فرهنگی با ضریب ۰/۲۷ و در سطح ۰/۱۰ رابطه مثبت معنی داری وجود دارد. همچنین رابطه بین سازگاری و سرمایه اجتماعی نیز با ضریب ۰/۱۱ در سطح ۰/۰۵ مثبت و معنی دار است.

سؤال ۴: سهم هر یک از مؤلفه های دینداری و سرمایه خانوادگی در پیش بینی سازگاری دانشجویان به چه مقدار است؟
برای پاسخ گویی به این سؤال از روش رگرسیون گام به گام استفاده شد. در این تحلیل متغیر بعد اعتقادی دینداری در گام اول وارد تحلیل شد، در گام دوم متغیر سرمایه فرهنگی و در گام سوم متغیر بعد پیامدی دینداری وارد تحلیل شدند. این سه متغیر معنی داری خود را در سه گام حفظ کرده ولی با این حال چون سایر متغیرها معنی داری خود را حفظ نکردند از تحلیل حذف شدند. در جدول ۸ نتایج تحلیل رگرسیون گام به گام سازگاری از روی متغیرهای دینداری و سرمایه خانوادگی گزارش شده است.

جدول ۸: نتایج تحلیل رگرسیون گام به گام سازگاری از روی متغیرهای دینداری و سرمایه خانوادگی

گام	متغیر	R	R2	ΔR2	F	β	S.S	M.M	Df	Sig
۱	بعد اعتقادی	۰/۲۴	۰/۰۶	۰/۰۶	۲۳/۵۶	۰/۲۰	۱۹۷۷/۵۰۹	۱۹۷۷/۵۰۹	۱،۳۷۸	۰/۰۰۱
۲	سرمایه فرهنگی	۰/۲۸	۰/۰۸	۰/۰۲	۱۵/۷۲	۰/۱۲	۲۵۹۴/۹۲۷	۱۲۹۷/۴۶۴	۱،۳۷۷	۰/۰۰۱
۳	بعد پیامدی	۰/۳۰	۰/۰۹	۰/۰۱	۱۲/۲۰	۰/۱۱	۲۹۹۰/۰۲۲	۹۹۶/۶۷۴	۱،۳۷۶	۰/۰۰۱

نتایج جدول ۸ نشان می دهد که متغیر اعتقادی از ابعاد دینداری قادر به پیش بینی ۶ درصد از تغییرات سازگاری است، متغیر سرمایه فرهنگی قادر به پیش بینی ۸ درصد و متغیر پیامدی از ابعاد دینداری قادر به پیش بینی ۹ درصد از واریانس متغیر سازگاری است. همچنین آماره F در هر سه متغیر در سطح ۰/۰۱ معنی دار است که نشان از قابلیت پیش بینی سازگاری از روی این سه متغیر دارد. هم چنین ضرایب بتا نشان می دهد بیشترین ضریب تأثیر مربوط به رابطه بعد اعتقادی با سازگاری

سؤال ۵: آیا بین دانشجویان دختر و پسر از نظر میزان سازگاری تفاوت معنی داری وجود دارد؟
 برای آزمون این فرضیه از روش آزمون تی مستقل استفاده شد که نتایج آن در ادامه و در جدول ۹ گزارش شده است.
 نتایج آزمون لوین برای بررسی همگنی واریانس‌های دو گروه دانشجویان دختر و پسر در متغیر سازگاری، نشان داد که
 واریانس این متغیر در هر دو گروه یکسان است ($f= ۰۸/۱$ ، $p < ۳۰/۰$). بنابراین نتایج آزمون t با فرض برابری واریانس‌ها
 در جدول ۹ ارائه شده‌اند.

جدول ۹: نتایج آزمون تی (t) برای مقایسه میانگین دو گروه دانشجویان دختر و پسر در متغیر سازگاری

گروه	تعداد	میانگین	S.D	تفاوت میانگین‌ها	t	d.f	p
پسران	۱۸۵	۳۳/۳۶	۹/۷۵	-۰/۷۴	-۰/۷۶	۷۷	۰/۴۴
دختران	۱۹۴	۳۴/۱۰	۹/۱۳				

با توجه به جدول ۹ بین میانگین نمره‌های سازگاری بین دانشجویان دختر و پسر تفاوت معناداری وجود ندارد ($-۷۶/۰ =$
 $p < ۴۴/۰$).

بحث و نتیجه‌گیری

هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی رابطه مؤلفه‌های دینداری و سرمایه خانوادگی (سرمایه فرهنگی - اجتماعی) با
 سازگاری اجتماعی در بین دانشجویان دانشگاه ارومیه است. بر این اساس مؤلفه‌های دینداری، سرمایه خانوادگی و
 سازگاری اجتماعی بررسی شد و نتایج زیر به دست آمد. یافته‌های توصیفی شاخص‌های جمعیت‌شناسی آزمودنی‌ها بیانگر
 آن بود که پراکندگی داده‌ها مناسب و توزیع داده‌ها نرمال است.

یافته‌های تحلیلی نشان داد که بین تمامی ابعاد دینداری با سازگاری اجتماعی دانشجویان رابطه مثبت و معنادار وجود
 دارد. این نتایج با یافته‌های پژوهش شلودرمن و همکاران (۲۰۰۱)؛ ریچاردز (۱۹۹۱)؛ دوناهو و بنسون (۱۹۹۵)؛ توماس
 (۱۹۹۸)؛ گودرزی (۱۳۸۲)؛ سهرابیان (۱۳۷۹) همسوست. یافته‌های پژوهش‌های فوق نشان می‌داد که دینداری با قابلیت
 سازگاری در اجتماع ارتباط دارد و از جمله بهترین پیش‌بینی‌کننده‌های سازگاری اجتماعی در دانشجویان است.

یافته‌های تحلیلی در خصوص روابط بین مؤلفه‌های دینداری (ابعاد اعتقادی؛ عاطفی؛ پیامدی؛ مناسکی) و سرمایه
 خانوادگی (سرمایه فرهنگی - سرمایه اجتماعی) آشکار کرد که بین مؤلفه‌های دینداری و سرمایه خانوادگی در برخی از
 ابعاد رابطه معنادار مثبت وجود دارد در حالی که در ابعاد دیگر رابطه معنادار وجود ندارد؛ این رابطه در ابعاد عاطفی و
 پیامدی دینداری با سرمایه فرهنگی مثبت و معنادار است در حالی که در ابعاد اعتقادی و مناسکی رابطه معناداری وجود
 ندارد.

همچنین بین سرمایه اجتماعی و ابعاد اعتقادی، عاطفی و مناسکی رابطه مثبت معنادار وجود دارد در حالی که بین
 سرمایه اجتماعی و بعد پیامدی رابطه معناداری وجود ندارد. با توجه به اینکه در پژوهش حاضر سعی بر آن بوده که دو متغیر

ملاک دینداری و سرمایه خانوادگی را به طور هم زمان در ارتباط با سازگاری اجتماعی دانشجویان بررسی شود، در خصوص تبیین این یافته می توان به نتایج پژوهش توماس (۱۹۹۸) استناد کرد که با نتایج پژوهش حاضر همسو است. توماس مدل علی را ارائه کرده است که نشان می دهد اعمال و باورهای مذهبی، روابط خانوادگی موزون و هماهنگ را تسهیل کرده، رضایتمندی مرتبط با خانواده را افزایش داده و سازگاری و سلامت شخصی و اجتماعی را افزایش می دهد.

یافته ها در مورد رابطه بین سرمایه خانوادگی و سازگاری اجتماعی دانشجویان نشان داد که این رابطه مثبت و معنادار است. در خصوص تبیین این یافته می توان به مجموع یافته های پژوهش های پیشین استناد کرد که در ارتباط با نقش عوامل خانوادگی در سازگاری اجتماعی به انجام رسیده اند. نتایج به دست آمده با پژوهش های برونستین و همکاران (۱۹۹۳)؛ کلاک و کلاک (۱۹۹۵) همخوانی دارد. به طور کلی نتایج پژوهش حاضر و پژوهش های پیشین نشان می دهد که بین عوامل و سازگاری اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد و در سازگاری شخصی و اجتماعی افراد مؤثر است.

یافته های رگرسیون گام به گام سازگاری براساس متغیرهای دینداری و سرمایه خانوادگی نشان داد که متغیرهای اعتقادی و پیامدی از ابعاد دینداری و متغیر سرمایه فرهنگی می توانند سازگاری اجتماعی دانشجویان را پیش بینی کنند. نتایج پژوهش حاضر با نتایج مجموع پژوهش های پیشین از جمله پژوهش های وایوگن و روش (۲۰۰۳)؛ دوناهو و بنسون (۱۹۹۵)؛ سهرایان (۱۳۷۹) همسویی دارد. این پژوهشگران مشاهده کردند که دینداری و سرمایه خانوادگی قابلیت پیش بینی سازگاری اجتماعی در دانشجویان را دارد. با توجه به اینکه در پژوهش حاضر به منظور سنجش دینداری، سرمایه خانوادگی و سازگاری اجتماعی از پرسشنامه و روش خود گزارش دهی استفاده شده است، قضاوت قطعی در این زمینه نیازمند پژوهش های بیشتری است.

یافته های تحلیلی پژوهش مبنی بر متفاوت بودن سازگاری اجتماعی براساس جنس (دختر و پسر) نشان داد که جنس یعنی دختر و پسر در سازگاری اجتماعی دانشجویان اثر معناداری ندارد. بنابراین بین دانشجویان دختر و پسر از نظر میزان سازگاری اجتماعی تفاوت معناداری وجود ندارد. این یافته با یافته های پژوهش آخوندی (۱۳۷۶)؛ افشار نیاکان (۱۳۸۱)؛ لوئینگ (۱۹۹۷) همسو است. این پژوهشگران دریافتند هیچ گونه رابطه معناداری در زمینه تفاوت های جنسیتی دانشجویان با سازگاری اجتماعی آنان وجود ندارد.

منابع

فارسی

- آخوندی، ا. (۱۳۷۶). بررسی رابطه حمایت اجتماعی ادارک شده با سازگاری اجتماعی دانش آموزان شهر تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس، تهران.
- اسحاقی، س ر؛ محمودیان، س ا؛ سهرابی، آ، تأثیر آموزش مبتنی بر آموزه های دینی بر فعالیت بدنی سالمندان، مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی (ویژه نامه توسعه آموزش)، ۵(۱۰)، ۱۲۸۱-۱۲۸۸.
- افشار نیاکان، ص. (۱۳۸۱). بررسی و مقایسه سازگاری عاطفی، اجتماعی، آموزشی در دانش آموزان دختر و پسر رشته های ریاضی، تجربی و انسانی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه الزهرا.
- تمدنی، م، رابطه نگرش دینی و همسازی اجتماعی دانشجویان، فصلنامه روانشناسان ایرانی، ۱۸(۲)، ۳۴۰-۳۳۱.
- تنهایی، ح. (۱۳۹۰). جامعه شناسی دینی در شرق باستان، تهران: بهمن برنا.

- توان، ب؛ جهانی، ف؛ سراجی، م؛ محمدیگی، ا، (۱۳۸۸). رابطه نگرش دینی و سلامت روانی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اراک، *مجله علمی پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی اراک*، ۴ (۱۳)، ۲۷-۳۴.
- جلالی مقدم، م. (۱۳۸۶)؛ **درآمدی بر جامعه شناسی دین**، تهران: مرکز نشر.
- حاتمی، ح ر؛ حبیبی، م ب؛ اکبری؛ ع. (۱۳۸۸). بررسی تأثیر میزان دینداری بر رضایت از زندگی زنان، *روان شناسی نظامی*، ۱۱ (۱)، ۱۳-۲۲.
- حسین پور، م، (۱۳۸۴). بررسی برخی الگوهای رفتاری و مذهبی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی بهبهان در دوران تحصیل، *فصلنامه دانشگاه اسلامی*، ۲۸ (۹)، ۳۱۳-۳۳۰.
- حمید، ن؛ بشلیده، ک؛ عیدی بایگی، م؛ دهقانی زاده، ز، (۱۳۹۰). بررسی اثربخشی روان درمانی شناختی - رفتاری مذهب محور بر افسردگی زنان مطلقه، *مشاوره و روان درمانی خانواده*، ۱ (۱)، ۵۴-۶۴.
- خدایاری فرد، م؛ نصف، م؛ غباری بناب، ب؛ شکوهی یکتا، م؛ به پروژه، ا. (۱۳۸۱). **عوامل مرتبط با سازگاری اجتماعی فرزندان جانباز و غیر جانباز شهر تهران**، گزارش نهایی طرح پژوهشی زیر نظر بنیاد مستضعفان و جانبازان انقلاب اسلامی.
- خدایاری فرد، م؛ پرند، ا، (۱۳۸۱). تأثیر خانواده درمانی بر رویکرد شناختی رفتاری در درمان هراس اجتماعی نوجوانان (مطالعه موردی)، *روان شناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران*، ۳۶ (۷۲)، ۱۲۳-۱۴۳.
- رجیبی، غ؛ چهاردولی، ح؛ عطاری، ی. (۱۳۸۷). بررسی رابطه عملکرد خانواده و جو روانی - اجتماعی کلاس با ناسازگاری دانش آموزان دبیرستانی شهرستان ملایر، *علوم تربیتی و روان شناسی*، ۱ و ۲ (۱۴)، ۱۱۳-۱۲۸.
- روشن، ر، (۱۳۶۹). **بررسی مقایسه ای میزان شیوع افسردگی و اضطراب در دانشجویان شاهد و غیر شاهد در سطح دانشگاه های شهر تهران**. پایان نامه کارشناسی ارشد رشته روان شناسی، دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده انسانی.
- ریاحی، م؛ علیوردی نیا، ا؛ بنی اسدی، م، ر، (۱۳۸۸). بررسی اثرات دینداری و جهت گیری دینی بر سلامت روان دانشجویان دانشگاه مازندران، *فصلنامه علوم اجتماعی دانشگاه فردوسی مشهد*، ۲ (۵)، ۵۱-۹۰.
- سراج زاده، س ح. (۱۳۸۵). **چالش های دین و مدرنیته**، چاپ دوم، طرح نو، تهران.
- سرمد، ز؛ بازرگان، ع؛ حجازی، ا. (۱۳۹۲). **روش های تحقیق در علوم رفتاری**، تهران: مؤسسه انتشارات آگاه.
- سهرابی، ط، (۱۳۷۹). **بررسی تأثیر نگرش مذهبی بر سازگاری فردی و اجتماعی دانش آموزان**، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه الزهرا، تهران.
- شجاعی زند، ع ر. (۱۳۹۰). مبنای ساخت مدل برای سنجش دینداری، *مجله روش شناسی علوم انسانی*، ۶۸، ۱۴۵-۱۶۸.
- شعاری نژاد، ع ا. (۱۳۶۵). **فرهنگ علوم رفتاری**، تهران: انتشارات امیرکبیر.
- صالحی امیری، س. ر. (۱۳۸۷). **مسائل اجتماعی دین در ایران**، پژوهشکده تحقیقات استراتژیک، پیشگفتار، ص ۷.

- عادل، ز؛ کججاف، م ب؛ عابدی، ا، (۱۳۸۹). اثربخشی آموزش شناختی با رویکرد اسلامی بر رضایت‌مندی زندگی دانشجویان، *مطالعات اسلام و روان‌شناسی*، ۷(۴)، ۴۳-۵۷.
- عبادی، ن؛ سودانی، م؛ فقیهی، ع؛ حسین پور، م، (۱۳۸۹). بررسی اثربخشی آموزش مثبت‌نگری با تأکید بر آیات قرآن بر افزایش امید به زندگی زنان مطلقه شهر اهواز، *یافته‌های نو در روان‌شناسی*، ۱۰(۴)، ۳۷-۸۴.
- عسگری، ا. (۱۳۸۱). *بررسی ازدواج مجدد همسران شهدا و تأثیر آن بر وضعیت روانی- اجتماعی، سازگاری و مشکلات تحصیلی فرزندان شاهد (اراک)*، طرح پژوهشی با همکاری دفتر تحقیق و پژوهش بنیاد شهید انقلاب اسلامی، اداره تحقیقات و مطالعات.
- فقیهی، ع؛ رفیعی مقدم، ف. (۱۳۸۸). بررسی میزان اثربخشی آموزش‌های روان‌شناختی مبتنی بر روایات اسلامی در رضایت زناشویی زوجین، *روان‌شناسی و دین*، ۳(۲)، ۸۹-۱۰۴.
- قهاری، ش، (۱۳۷۵). *بررسی مقایسه‌ای میزان شیوع اختلالات رفتاری و ایدایی و کمبود توجه، افسردگی و اضطراب فراگیر در کودکان شاهد، محروم از پدر، جانباز و دارای پدر شهر چالوس*، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده روان‌شناسی دانشگاه علوم پزشکی ایران،
- گودرزی، ع ا، (۱۳۸۲). *بررسی رابطه بین گرایش به دینداری و ویژگی‌های فردی و اجتماعی دانش‌آموزان متوسطه شاهد در استان همدان*، اداره کل بنیاد شهید انقلاب اسلامی استان همدان، اداره کل پژوهش و تحقیق،
- مجاهد، ع؛ کلانتری، م؛ مولوی، ح؛ طاهر نشاط دوست، ح، مقایسه تأثیر درمان شناختی رفتاری با رویکرد اسلامی بر سلامت روان همسران شهدا، *اصول بهداشت روانی*، ۴(۱۱)، ۲۸۲-۲۹۱.
- منجری، ف؛ شفیع آبادی، ع؛ سودانی، م، (۱۳۹۱). بررسی اثر ارتباط اسلامی و نگرش‌های مذهبی بر بهبود رضایت زناشویی، *تحقیقات علوم رفتاری*، ۲۸(۱)، ۳۰-۳۷.
- نجاریان، ف، (۱۳۷۴). *عوامل مؤثر بر کارآیی خانواده: بررسی روان‌سنجی مقیاس*، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، روان‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد رودهن.
- والی پور، ا، (۱۳۶۰). *روان‌شناسی سازگاری*، تهران: وحید.

انگلیسی

- Bronstein, P., Fitzgerald, M., Briones, M., & Pienniadz, J. (1993). Family Emotional Expressiveness as a predictor of early adolescent Social and Psychological adjustment. *Journal of Early Adolescence*, 13(4), 448- 471.
- Chickering, A.W. & Schlossberg, N. K. (1995). **Getting the Most out of College Boston**: Allyn and Bacon.
- Ciarrochi, J, & Scotte, G. (2006). The Link between Emotional Competence and Well-being: A Longitudinal Study. *British Journal of Guidance & Counselling* .34(2), 231-243.
- Donahue, J. M. and Benson, P. L. (2010). Religious and well- Being of Adolescents. *Journal of Social Issues*. 51(2), 145- 160.
- Hollin, C. R. (1996). **Handbook of Social Skills Training**. UK: University of Leicester.

- Kline, R. B. (2011). **Principles and practice of structural equation modeling. Second Edition, The Guilford Press**, A Division of Guilford Publications, Inc. 72 Spring Street, New York, NY 10012.
- Loeng, F. T. C., & Bonz, M. H., Zachar, P. (1997). **Coping style as predictors of college adjustment among freshman**. *Conseling Psychology*, 10(2), 211- 221.
- Pascarella, E. T., & Terenzini, P. T.(1995). The Impact of college on Students; *Myths, Rational Myths, and Some other Things Journal*. 15, 26- 33.
- Richards, P. S. (1991). Religious devoutness in college students: Relations with emotional, and social adjustment and psychological well- being. *Journal of counseling Psychology*. 38(2), 189- 199.
- Schludermann, E. H., Schludermann, S., M., Needham, D, & Mulenga, M. (2001). Fear of rejection versus Religious Commitment as predictors of Adjustment among reformed and evangelical College students in Canada. *Journal of Beliefs and Values*, 22 (2), 209-222.
- Slomoski, C., & Dunn, J., Brown. J., Tesla, C., Youngblande, L. (1996). **Young childrens understanding of other people's feeling and beliefs**. *Child Development*, 62, 1352- 1336.
- Taylor, R. J., & Chatters, L. M. (1988). **Church- based informal support among eldrrly blacks**. *The Gerontologist*, 26, 637- 642.
- Taylor, S E., Lettia, A P., & David O.S. (2002). **Social Psychology**. 11 Edition, V. S. A: Prentice, Hall International, Inc.
- Thomas, D. L. (1998). **Future prospects for religion and family studies. In: DL, Thomas(ed)**, *The Religion and family connection: Social Science Perspective* (Provo, UT, Brigham Yaung University).
- Tomas, D.L and Craver, C. (1990). **Religion and Adolescent Social competence**, In: T.P.Thomas, D.L.& Craver, Gullotta, G.R. & R. Montemaryor (Eds), *Developing Social competency in Adolescence*, *Advances in adolescent development*, 3, 195- 219.
- Vaughn, A. A. and Roesch, S. C. (2003). Psychological and Physical Health Corrolates of coping in Minority Adolescents. *Journal of Health Psychology*. 8(6), 671-683.